

3. óra

ETIKAI ELMÉLETEK 1.

Célok

- A kurzus alapvető célja (lásd korábban!), hogy segítsen a morálisan is helyes szakmai döntések meghozatalában, az erkölcs dilemmák megoldásában.
- Ehhez tudni kell, hogy (1) **hogyan** értékelhetők a cselekedetek, és (2) **miért az az értékük**.
- Ezt tárgyalják a normatív etikai elméletek – segítenek a döntésekben, de nem döntenek helyettünk. Nincs automatikus döntési eljárás!

A normatív etikai elméletek típusai

- A normatív etikai elméletek (számunkra) legfontosabb típusai:
 - kantiánus etika*
 - kötelesség-etika
 - társadalmi szerződésre épülő elméletek
 - utilitarianizmus

Az etikai elméletek tárgyalásának menete

1. Elmélet bemutatása alkalmazásokkal.
2. Az elméletből adódó ellenőrző kérdések, melyek a hétköznapi életben segítenek etikai problémák megoldásában.
3. Az elmélet néhány kritikája, melyek segítenek a 2.-ben tárgyalt kérdések további értelmezésében.

KANTIÁNUS ETIKA

[Torrent Keresése](#) | [Torrentek Listája](#) | [Legújabb Torrentek](#) | [TV műsorok](#) | [Zene](#) | [Top 100](#)

[Beállítások](#)
[Nyelvek](#)

Minden Zene Film Programok Játékok Porno Egyéb

Hogyan tölthetek le?

[Bejelentkezés](#) | [Regisztráció](#) | [Language / Nyelv kiválasztása](#) | [A Piratebay-ről](#) | [Legal threats](#) | [Blog](#)
[Contact us](#) | [Usage policy](#) | [Letöltések](#) | [Promo](#) | [Doodles](#) | [Tag Cloud](#) | [Forum](#) | [PirateBrowser](#)
[Bayfiles](#) | [Bayimo](#) | [PasteBay](#) | [Proxy](#) | [Follow TPB on Twitter](#) | [Follow TPB on Facebook](#)

Electronic library. Do x
en.bookfi.org

Programok IDÓJÁRÁS köpönyeg Stanford Encycl... Filozófia Motor Gyakori BookFi Amazon Index [origo] BME FTT CIB Bank Neptun

Az oldal nyelve orosz Kívánja lefordítani? Fordítás Nem Beállítások

2,220,415 books direct links for free

Mobile version (beta) Books Library

BookFinder

The largest ebook library.

search

Exact matches

Share: +1 2k Ajánlom 10 ezer Like 17693 people like this

купить постеры на стену Йошкар-Ола | Доска обрешетка, Брус - террасная доска. | Вас заинтересовали бензопилы? Портал или kivalda.ru к Вашим услугам. | Статьи партнёров

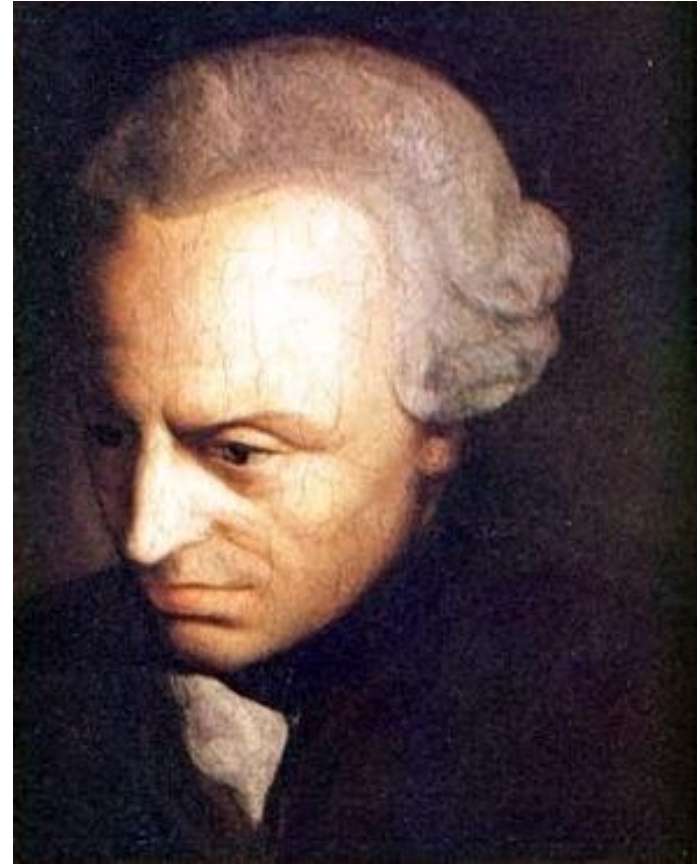
Beérke... Electr... Mérnö... 3 óra ... HU 8:41 2013.09.30.

Példa

- Helyes-e letölteni ingyen, egyébként szerzői jogok által védett zenét, könyvet, filmet az internetről?
- Miért?
- Milyen szerzői jogi problémák merülnek fel a mérnöki munka során? (Lásd a Kamara Etikai Biz. elnökének előadását később!)

Az alapító

- Immanuel Kant (1724-1804)*

Az alap: kategorikus imperatívusz

- Az erkölcsi elv(ek) a cselekedetek megítélését szolgálják – az össze cselekedetét. Ezért minden morális alanyra, aki jót, vagy rosszat tud cselekedni, érvényesnek kell lennie. Más szóval, nem lehet erkölcsi elv olyan cselekvési elv, amely nem általánosítható.*
- Ezt az alapgondolatot (észigazságot) fogalmazzuk meg erkölcsi követelményként, más néven **kategorikus imperatívuszként** (=általános és feltétlen parancs), **erkölcsi alaptörvényként**. Két megfogalmazása van:
- **Univerzális törvény formula:**
Csak olyan elvek (normák) alapján cselekedj, amelyeket egyúttal általános törvénynek is kívánhatsz!
- **Magában való cél formula:**
Magadat és embertársaidat soha ne kezeld más célok eszközeként, hanem mindig csak önmagukban vett célokként! (azaz cselekvőként és ne tárgyként)

(Kant szerint a kettő ugyanaz.)

Az univerzális törvény formula

- A legfőbb erkölcsi törvény (a kategorikus imperatívusz) az univerzális törvény formulában azt mondja meg, hogyan kell megválasztani a cselekedetet meghatározó normát.

- A normák általánosíthatóságát követeli meg.
- A normán keresztül határozza meg a cselekedet erkölcsi értékét:

kategorikus imperatívusz → norma → cselekedet

- Pl.: Aki hamis ígéretet tesz valami előnyért, annak a cselekedete a „Szedd meg adott szavad, ha előnyöd származik belőle!” normát követi. (A cselekedet akkor is ezt a normát követi, ha ő nem *azért* szegi meg a szavát, mert követni akarja ezt a normát, hanem csak pénzhez akar jutni.) Ez a norma nem általánosítható. Ha mindenki így tenne, nem lenne bizalom és ígéret, és így *nem is lehetne megszegni*. Tehát a norma erkölcsileg rossz, és helytelen e norma szerint cselekedni!
- Nem azért rossz a hazug ígéretetés, mert rossz következményei vannak, hanem azért, mert nem *lehet* általános törvénné tenni.

Feladat

- Hozzon példát, amelyben az univerzális törvény formula segítségével megmutatható, hogy egy cselekedet és a mögötte álló norma rossz, miközben a társadalom elnéző a cselekedettel szemben!

- Pl. fizetési határidő betartása. Ne tartsd be, ha érdekeid úgy kívánják! Csak azért szeghetik meg, akik megszegik, mert a többiek betartják. *Potyautasok*. Ha mindenki így tenné, nem lennének határidők, és meg sem lehetne szegni őket. Végül összeomlana a fizetési rendszer.

A magában való cél formula

■ A magában való cél formula

- szintén a cselekedeteik alapjául szolgáló normára vonatkozó kiválasztási szabály. Azaz nem szabad olyan normát választani, ami szerint a másik a cselekedet tárgya.
- a cselekvők tiszteletének általános követelménye, hogy
- tiszteletben tartsuk, hogy a másik is racionális cselekvő, hogy meghagyjuk neki az önálló cselekvés lehetőségét.

■ Ha ugyanis dolognak tekintjük, eszközként használjuk a másikat, akkor megfosztjuk az önálló cselekvés lehetőségétől.

- Pl.: Amikor valaki rászedi áldozatát, hogy neki dolgozzon, akkor az áldozat nem tud cselekvőként részt venni az akcióban. Nem adja hozzájárulását, **de nem is tudná!** Nem cselekszik, amit csinál, nem szándékosan teszi, hanem csak elszenvedti azt. (Másképpen: mást tesz, mint amit tenne, ha tudná, mi folyik valójában.)

A magában való cél formula

- Szemléletesen: A magában való cél formula azt mondja, hogy ne bábként kezeld a másikat, hanem értelmes önálló cselekvőként tekints rá, és ennek megfelelően viszonyulj hozzá.

Önkizsákmányolás

- **Magában való cél formula:**

Magadat és embertársaidat soha ne kezeld más célok eszközeként, hanem mindig csak önmagukban vett célokként! (azaz cselekvőként és ne tárgyként)

- Hozzon példát, amikor saját magunkat eszközként kezeljük valamilyen cél érdekében!

Feladat

- Hozzon példát, amelyben a magában való cél formula segítségével megmutatható, hogy egy cselekedet és a mögötte álló norma rossz!

- Pl. Helyes-e hazudni valakinek, amikor a hazugsággal neki (is) segítünk?

(Itt megnyilvánul a következmények és a kötelességek konfliktusa is.
Kötelességetika vs. utilitáriánus etika)

Cselekedetek megítélése

- Tervezés (Lásd 1. óra): Ford Pinto (1970-80, 2 millió db) A hibás benzintartály kigyullad, ha hátulról nekimennek a kocsinak.

http://en.wikipedia.org/wiki/Ford_Pinto

http://v8cars.hu/maq.php?cikk=amerikaban_tortent_a_ford_pinto_tortenete

Szabályok és kötelességek

- Mindkét formula metaszabály a helytelen cselekvési szabályok (normák) kiszűrésére és az ezeket követő cselekvések elkerülésére.
- A kategorikus imperatívusz betartása és a belőle fakadóan nem megfelelő normák és cselekedetek elkerülése, minden körülmények között kötelességünk. Ebben az értelemben a kanti etika is kötelességetika. (Lásd később!)

Aranyszabály

- Hasonló általános (metaszabály) kiválasztási szabály a bibliai aranyszabály:
Cselekedj másokkal úgy, ahogy kívánnád, hogy adott helyzetben mások cselekedjenek veled!
- Míg a kategorikus imperatívusz csak arra ad útmutatást, hogy mit nem szabad tenni, addig az aranyszabály abban is segít, hogy mit kell tenni.

A cselekedetek megítélése kantiánus szabályok segítségével

- A cselekedet hétköznapi helyzetekben történő megítéléséhez, morális konfliktus eldöntéséhez az alábbi kérdések adódnak:
 - Mi lenne, ha hasonló helyzetekben mindenki így tenne? E cselekedet mögött álló norma lehetne általános törvény?
 - Az érintettek hozzájárulnak/hozzájárulnának tervem megvalósításhoz, szándékos aktív résztvevők benne, vagy csak passzív eszközök? (Minden érintettre vonatkozik a kérdés, nem csak a közvetlen résztvevőkre.)
 - Szeretném, ha mások hasonló helyzetben ezt tennék velem?
 - Mit szeretnék, mit tegyenek mások hasonló helyzetben velem?

A helytelen cselekedet

- A rossz cselekedet kantiánus szempontból a **kivételen** alapul.

Csak én (csak most) cselekedhetek úgy, ahogy mások nem, használhatok másokat eszközként, ahogy mások (engem) nem.

- Miért is? Pl. Mert szükségem van a pénzre. Ez tényleg alap a morális kivételezésre? Másnak nincs?
- Mi alapozhatná meg, indokolhatná a kivételezést? Pl. Gyorshajtás (lásd 1. óra) Sietek. Más nem? Ha mindenki gyorsan hajtana ezért???

Kritika

- A kantiánus etika univerzális szabálya túlságosan merev, érzéketlen a helyzetek különbségére. Pl. Letöltés: diák – jól kereső dolgozó.
- (Mivel a kanti etika is kötelesség-etika, ezért a további kritikákat lásd a kötelesség-etikák kritikájánál.)

KÖTELESSÉG-ETIKÁK

Kötelességek

- A **kötelességek** olyan cselekvési szabályok (normák), amelyeket minden körülmények között be kell tartanunk a következményektől függetlenül.
- Pl. Ne ölj! Ne lopj! Nem szabad hazudni. Nem szabad másoknak fájdalmat okozni.
- A kötelességek gyakran negatív szabályok: azt mondják meg, mit ne tegyünk, vagy nagyon általános pozitív szabályok. Ugyanis univerzális érvénnyel csak speciális körülmények között lehet előírni, hogy mit helyes tenni, vagy csak általánosságokban lehet.

A helyes cselekedet

- Egy cselekedetünk helyes a kötelesség-etikák szerint, ha azt tesszük, amit tennünk kell, ami a kötelességünk. Mivel a kötelességek általában tiltások, és nem mondják meg pontosan, mit tegyünk, ezért egy kötelesség-etika szerint minden helyes, ami nem tiltott.
- A kötelesség független a körülményektől és a következményektől. Ezért a cselekedet helyessége sem függ ezektől, csak attól, hogy **mi** a cselekedet.
- Tehát **bizonyos típusú cselekedetek önmagukban rosszak**, más típusúak pedig jók.

Kötelességek értelmezése I.

A fentiekből adódik hogyan kell értelmezni a kötelességeket:

- A tiltások (és felszólítások) szó szerint – szűken, és nem kiterjesztő módon – értelmezendők, csak a normákban **megadott típusú cselekedetre** vonatkozik.

Pl. A „Nem szabad hazudni.” norma csak a hazugság típusú cselekedetről szól, és nem tiltja az infók visszatartását, mert az nem **azonos** a hazugsággal.

Kötelességek értelmezése II.

- A kötelesség csak a közvetlen cselekedetre vonatkozik, arra, amit **szándékosan teszünk** és nem annak (nem szándékolt) következményeire.

Pl. Meg szegem a „Nem szabad másoknak fájdalmat okozni.” normát, ha megbántok valakit, mert indulatos vagyok, és meg akarom bántani, vagy azért mert, így akarom lerázni. De nem szegem meg, ha meg akarom mondani neki az igazságot, és ez neki fájdalmat okoz. Itt a szándék az igazság kimondására irányul, ez a szándékos cselekedet – így azonosítható, amit teszek -- és nem a fájdalom okozása.

- Ez azt veszi figyelembe, hogy a cselekedet azonosításához kell a szándék (vélekedés+vágy, pro attitűd, lásd korábban) (lásd 2. óra!) is, nem elég a fizikai mozdulat.

Szándékos cselekedet

- **Szándékos egy cselekedet**, ha maga a cselekedet a célunk, vagy az adott cselekedettel akarunk valamit elérni, azaz az adott cselekedetet választjuk eszköznek.

Összefoglalva: Kötelességek értelmezése

1. A kötelességek, olyan normák, amelyek mindig mindenkor érvényesek a körülményektől és a következményektől függetlenül. (Általános érvényűek=kategorikusak)
2. A tiltások (és felszólítások) szó szerint – szűken, és nem kiterjesztő módon – értelmezendők, csak a normákban **megadott típusú cselekedetre** vonatkozik.
3. A kötelesség csak a közvetlen cselekedetre vonatkozik, arra, amit **szándékosan teszünk** és nem annak (nem szándékolt) következményeire.

Feladat

- Soroljon fel 5 általános és 5 **szakmai** kötelességet.

Kötelességek felsorolása

- A kötelesség-etikák abban különböznek, hogy mit sorolnak a kötelességeink közé.
- Hétköznapi intuíciónk számtalan kötelességet azonosít. Pl. Az ígéreteket be kell tartani, nem szabad kínozni az embereket stb.
- További példa: a tízparancsolat
- Pl. A BTK is kötelességeken alapul.
- **Kiemelkedően fontos kötelesség-etika számunkra a Magyar Mérnöki Kamara Etikai Kódexe <http://www.mmk.hu/tudastar/szabalyzatok> (KÖTELEZŐ OLVASMÁNY, része a számonkérésnek!)**

A rossz cselekedet

- Egy kötelesség-etikában a rossz cselekedet kötelességszegés.

- A mögötte álló gyakori magyarázatok:
 - Nem tudtam.
 - Nem akartam megszegni a szabályokat, csak...
 - Nem is azt tettem.

A cselekedet megítélése kötelességek segítségével

- A cselekedet hétköznapi helyzetekben történő megítéléséhez, morális konfliktus eldöntéséhez az a kérdés:
 - **Az adott cselekedet megszeg-e a valamilyen kötelességet, valamilyen általános normát?** (szakmai előírás, Etikai Kódex stb.)

- A kötelesség-etika **előnye**, hogy ha világos, mik a kötelességek, akkor egyszerű megállapítani, hogy helyes-e egy cselekedet, illetve, hogy mit nem szabad tenni. Gyakran valóban világos, hogy mi a kötelességünk. Pl. Etikai Kódex.

- Könnyű, gyors és megalapozott és számonkérhető döntés! (Lásd később a szabályok megalkotásánál!)

A kötelesség-etika kritikája

- Valószínűleg nincs teljes listánk a kötelességekről. (Ez inkább elvi probléma.)
- Nem tudja kezelni a kötelességek konfliktusát. Pl. nem szabad hazudni és támogatni az igazságtalanságot. Mi van ha valakit, akit igazságtalanul üldöznek, és csak hazugsággal lehet megmenteni?
- Nem tudja kezelni a kötelességek és a következmények konfliktusát. Pl. akkor sem szabad hazudni, ha ezzel meg lehetne akadályozni egy világháborút.
- A kötelességek önmagukban nem mondják meg, *miért* jók vagy rosszak az adott cselekedetek. Pl. a „ne lopj!” nem mondja meg, miért rossz/helytelen dolog a lopás, csak azt, hogy nem szabad lopni.

Miért ezek a kötelességek?

- Miért jók a kötelességek által előírt cselekedetek, és miért rosszak a kötelességek által tiltottak? Másként: miért azok a kötelességek (mint helyes cselekedetek), amik, és nem mások? Két válasz lehet:
 1. Kantiánus válasz: a kötelességek mindenkire egyformán érvényes objektív, általános erkölcsi követelményből származtathatók, illetve ennek kifejeződései. pl. Tiszteld a másikat mint önálló racionális cselekvőt! (Lásd: kategorikus imperatívusz a magában való cél formula!)
 2. Szerződés-elméletek (Következő órán.)
 3. Szabály-utilitarianizmus (Következő órán.)

(Az lehetne egy negyedik válasz, hogy valaki előírta nekünk. Ez azonban csak azt válaszolja meg, hogy miért pont azokat kell betartani, amiket be kell tartani, de nem mondja meg azt, hogy azok miért minősülnek jónak.)